

ВОЛОДИМИР ВЕРНАДСЬКИЙ — ЖИТТЯ І НАУКОВА СПАДЩИНА

(До 150-річчя від народження)

12 березня 2013 р. минуло 150 років від народження геніального вченого-енциклопедиста, мислителя, гуманіста і природознавця світового рівня, українця з походження, академіка Володимира Вернадського. Вченому були властиві універсальність і нетривіальність мислення, унікальна архітектура наукових побудов, гуманістичний підхід до аналізу й вирішення будь-яких наукових, суспільних чи політичних проблем. „В. І. Вернадський — явище унікальне в історії науки і мистецтва з часів Відродження, лише тоді існували унікальні генії”¹. Він уособлює когорту тих небагатьох учених, які не просто досягнули вагомих результатів у певній галузі науки, але й зуміли синтезувати здобутки своєї епохи та сформувати цілісний науковий світогляд. Його незабутнє ім'я, багатогранна наукова діяльність, неперевершена творча спадщина золотим фондом увійшли в скарбницю світової науки.

Народився В. Вернадський 12 березня 1863 р. у Петербурзі в сім'ї відомого дворянського роду Вернадських, що мала українське козацьке коріння (батько був професором політекономії Київського університету св. Володимира). Дитинство і юність В. Вернадський провів у Харкові. 1873 р. вступив до Харківської гімназії, але 1876 р. батько вийшов у відставку і родина Вернадського оселилася в Петербурзі, де він продовжив навчання у місцевої гімназії. Після її закінчення навчався на природничому відділенні фізико-математичного факультету Петербурзького університету. Ще студентом В. Вернадський брав участь у ґрунтознавчій експедиції В. Докучаєва — основоположника ґрунтознавства, матеріали якої слугували основою перших наукових праць. Після закінчення університету В. Вернадський п'ять років працював на посаді консерватора (хоронителя) мінералогічного кабінету Петербурзького університету.

1889 р. виїхав за кордон у відрядження. Спочатку відвідав Італію, потім Німеччину, де працював під керівництвом П. Грота. Згодом брав участь в геологічній експедиції в Альпи, разом із делегатами IV Геологічного конгресу відвідав Уельс. Пізніше переїхав до Парижа, де працював у лабораторіях А. Лешательє з вивчення поліморфізму і Ф. Фуке з синтезу мінералів. Ці дослідження

лягли в основу його магістерської роботи „О группе силлиманита и глинозем в силикатах“, яку захистив 1891 р. Того ж року став приват-доцентом мінералогії і кристалографії Московського університету і розпочав педагогічну діяльність.

1898 р. В. Вернадський захистив докторську дисертацію „Явление скользяния кристаллического вещества“ і його було обрано професором. 1904 р. підготував підручник „Основы кристаллографии“, а з 1908 р. розпочав працю над публікацією фундаментальної праці „Опыт описательной минералогии“, яка, як і праця „История минералов земной коры“, незакінчена, але за

детальністю опису мінералів і широтою охоплення ці праці не мають аналогів у світовій літературі.

На початку 1911 р. В. Вернадський разом із багатьма вченими подав у відставку на знак протесту проти репресивної політики царського уряду. Він купив невелику ділянку землі в с. Шишаках на Полтавщині, куди переїхав зі сім'єю.

1913 р. поїхав у Канаду на XIII геологічний конгрес й здійснив мандрівку Америкою. 1914 р. його призначено директором Геологічного і мінералогічного музею Російської АН. З 1915 р. очолює Комісію з вивчення продуктивних сил Росії.

Наприкінці 1917 р. В. Вернадський переїхав у Полтаву і поселився в будинку Г. Старицького. Через деякий час отримав пропозицію обійняти посаду товариша (заступника) міністра народної освіти в Тимчасовому уряді в Петербурзі. Там познайомився з іншим товаришем міністра професором П. Василенком — істориком України, який був представником України з питань, пов'язаних із вищою школою. Саме від нього, пізніше в травні 1918 р., уже як міністра народної освіти в уряді гетьмана П. Скоропадського отримав пропозицію переїхати в Київ і очолити Комісію для організації наукових та освітніх інституцій, у тому числі Української академії наук (УАН), яка була створена наприкінці 1918 р. В. Вернадського було обрано одним із перших її дійсних членів (фізико-математичного відділення) і першим президентом. За короткий час вчений здійснив гігантську діяльність з розробки структури УАН, домогся підтримки П. Скоропадського в організації роботи новоствореної

Володимир Вернадський. 1900 р.

¹ Лапо А. М. „Миры Вернадского: от кристалла до ноосферы“. Антология литературы о В. И. Вернадском за сто лет (1898—1998).— СПб., 2000.

рених при УАН інституцій — Державного українського університету та Національної бібліотеки. В концепції вищої школи він прагне до організації демократичної моделі вищої освіти, що передбачала широку автономію внутрішнього життя та самостійність закладів. Але вже через місяць після заснування УАН гетьман зрікся влади і виїхав за кордон. Почався довгий ланцюг змін влади. У зв'язку з репресіями проти кадетів, що очолили рух за відкриття Установчих зборів (більшовики оголосили їх „ворогами народу“), В. Вернадський у щоденнику пише: „Сьогодні не ночував вдома. Вирішив виїзджати. Здається на загальну думку, що пізно [...] Почав готуватися до від'їзду в Полтаву — можливо вдасться [...] Вчора була черга довести неприємних обшуків. [...] Закриті всі газети [...] майбутнє безпросвітне“ (19 листопада 1917 р.)². Політична ситуація в Києві ускладнилася у зв'язку з появою денікінців, які спочатку взагалі хотіли закрити УАН, назвавши її центром „хохляцького сепаратизму“, пізніше, під тиском громадськості вони визнали її існування, але на правах не національної української, а як регіонального відділення єдиної Всеросійської АН. З будинку зривають вивіску „Українська Академія наук“, переводять діловодство на російську мову, закривають український університет. У щоденнику В. Вернадський занотує: „Гибнет Академія, на которую потрачено много усилій. Но у меня нет горького чувства, я отношусь ко всему этому спокойно, ибо я чувствую, что след ею оставленный, не пропадет и она свое дело сделала“. Він намагався всіма засобами зберегти УАН, двічі їздив на переговори до Ростова-на-Дону в ставку генерала Денікіна, але отримати задовільного рішення не вдалося. Ростов і Київ роз'єднали фронти, повернення до роботи в УАН стало неможливим і В. Вернадський у січні 1920 р. опинився в Криму, де брав участь у заснуванні Таврійського університету в Сімферополі (нині — Національний університет імені В. І. Вернадського) та став його професором, а згодом і ректором. У той час вчений зустрівся з бароном Врангелем, який висловив задоволення з обрання його ректором і обіцяв сприяння. Саме це утримало Вернадського від еміграції, оскільки після листа його до Британської асоціації наук до Севастополя прибув англійський військовий корабель з наказом доставити вченого зі сім'єю до Англії.

У лютому 1921 р. В. Вернадський поїхав до Москви, а звідти — до Петербурга, де знову працював в АН. 1922 р. разом із В. Хлопіним створив Радієвий інститут, який очолив.

1923 р. В. Вернадського офіційно відраджено до Парижа (для читання лекцій в Сорбоні). Фактично, вчений з дружиною і донькою виїхав до Ев-

ропи, де читав лекції з геохемії в університетах Чехії, Франції, Англії. 1924 р. В. Вернадського обрано почесним членом Наукового товариства імені Шевченка. На початку 1926 р. за посередництва О. Ферсмана В. Вернадський разом із дружиною повернувся до Ленінграда, а у вересні того самого року у Києві очолив II Всесоюзний з'їзд геологів.

1928 р. його призначено директором біохемічної лабораторії, яка була виділена в самостійну структуру на базі раніше ним організованого відділу живої речовини КЕПС.

1935 р. вчений переїхав до Москви. У 1938 р. організував виставку метеоритів, був обраний головою комітету з метеоритів АН СРСР. Наприкінці 1939 р. востаннє побував у Києві — на наукових конференціях.

1941—1944 рр. евакуйований з родиною в Казахстан. Після евакуації повернувся у Москву і, незважаючи на стан здоров'я, працював над книжкою життя — „Химические строения биосферы земли и ее окружение“, розбирав і впорядковував архіви, готував матеріал до задуманої книжки „Пережитое и передуманное“, досліджував історію науки.

Помер В. Вернадський 6 січня 1945 р. на 82-му році життя.

Життя і діяльність В. Вернадського тісно пов'язані з Україною. Адже восени 1917 р. він

змушений був через свої політичні переконання рятуватися в Україні від більшовицького терору в Росії. В. Вернадський завжди називав себе українцем. З Україною пов'язана плідна науково-організаційна праця вченого. Про свою діяльність зі створення УАН і національної бібліотеки в 1918—1919 рр. учений писав М. Василенкові: „Ви знаєте, яка дорога мені Україна і як глибоко українське відродження проникає до всього мого національного та особистого світогляду, і я вважаю, що на мою долю випало багато щастя брати в цьому участь“³.

У київський період В. Вернадський паралельно з організаційною діяльністю майже щоденно працював над проблемами біогеохемії й біосфери, які розпочав вивчати на Полтавщині, читав студентам лекції на ці теми.

У Києві В. Вернадський закінчив оригінальний курс лекцій з геохемії, який спершу прочитав у Київському (1918), потім — Таврійському (1920) університетах, а оновлений курс — в уже згаданих закордонних вишах, у тому числі Парижа (Сорбона, 1922—1924). Вперше книжку „Геохимия“ „La geochimie“ опубліковано французькою мовою 1924 р. Її він надіслав в УАН у супроводі листа, написаного українською мовою⁴.

Душею й думкою В. Вернадський завжди був з Україною, а українську культуру і мову вважав

Володимир Вернадський і його асистент у Московському університеті.
Зліва направо: Вісаріон Карандєєв, Григорій Касперович, Володимир Вернадський, Олександр Ферсман, Павло Алексат. 1911 р.

² Вернадський В. И. Дневники. 1917—1921. Октябрь 1917 — январь 1920.— К., 1994.

³ Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України, ф. 542, оп. 1, спр. 20, арк. 22.

⁴ Сытник К. М., Апанович Е. М., Стойко С. Я. В. И. Вернадский. Жизнь и деятельность на Украине.— К., 1988.

рідними⁵. Вчений дуже болісно сприймав сумнозвісні Валуєвський циркуляр (1863) та Емський указ (1876), що дискримінували українську мову, літературу і культуру. Українське питання хвилювало В. Вернадського все свідоме життя. Про це свідчать його записи в щоденниках і спеціальна стаття „Украинский вопрос и русское общество“. Вважають, що вона написана десь 1915 р., але опублікована тільки в 1988—1990 рр.

У сім'ї вченого надзвичайно любили українські пісні. Тісні зв'язки підтримував В. Вернадський з багатьма відомими діячами української культури, зокрема Агатангелом Кримським, Михайлом Драгомановим, який познайомив його з Михайлом Павликом та Іваном Франком.

1880 В. Вернадський написав вірш про Україну, який актуальний і нині:

*Украина, родная моя
сторона,
Века ты уже
погибашь...
Но борешься, бьешься,
бедняжка, одна
И в этой борьбе
изнываешь...
В минуту гибели
крайней твоей
Детей твоих дух
пробуждался,
Старались свободу
найти от цепей
И ум их тобой
восхищался...*

Неперевершеною, звичайно, є наукова спадщина В. Вернадського. Вона унікальна, фундаментальна, багатогранна, охоплює різні наукові напрями як у галузі природничих, так і соціогуманітарних наук. Учений залишив значну наукову спадщину не лише як видатний вчений-природознавець, а й як історик науки і мислитель, організатор науки та вищої школи, громадсько-політичний діяч. Ця спадщина докладно проаналізована на сторінках „Вісника НАН України“ (2013, № 3), присвяченого 150-річчю від народження В. Вернадського, зокрема у вступному слові президента НАН України Б. Патона і в чотирьох обширних публікаціях⁶. Ці публікації є узагальненим вступом до видання серії „Вибрані наукові праці академіка В. І. Вернадського“, започаткована НАН України і присвячена 150-річчю від народження. В них проаналізовано внесок В. Вернадського у розвиток природничих і гуманітарних наук, організацію науки та вищої школи в Україні. Одним із найбільш вагомих серед природничих наук є внесок ученого у розвиток геологічної галузі, в якій, за оцінкою О. Ферсмана,

30 відсотків посідають праці мінералогічного спрямування, 33 відсотки припадає на біохемію (17 відсотків) і геохімію (16 відсотків), по 12 відсотків — на радіоактивність та загальні питання науки, 7 — на кристалографію і по 3 на ґрунтознавство та корисні копалини.

В. Вернадський належить до вчених широкого профілю: почавши з кристалографії і мінералогії, наприкінці життя створив концепцію ноосфери, в якій сформулював принципи взаємодії природи і суспільства. Біосферу, змінену людською працею і пристосовану до задоволення своїх потреб, В. Вернадський назвав ноосферою. „Під впливом наукової думки з людської праці біосфера переходить у новий етап — у ноосферу“⁷. Науки і наукові концепції, що розробляв учений, охоплюють 25 наукових напрямів, які можна розділити на дві групи:

— створені його власними зусиллями або з його активною участю (генетична мінералогія, радіогеологія, вчення про симетрію і дисиметрію, вчення про живу речовину, біогеохемія, концепція біосфери, вчення про ноосферу та ін.);

— у створенні яких В. Вернадський прямої участі не брав, проте в їхню розробку і розвиток зробив значний внесок (геометрична кристалографія, кристалофізика, кристалохімія, загальна геологія, географія, гідрогеологія, метеорологія, екологія, філософські проблеми тощо).

Серед найважливіших заслуг В. Вернадського у природничій галузі можна виділити:

- 1) перетворення мінералогії описової в генетичну;
- 2) перетворення генетичної мінералогії в геохімію;
- 3) створення в середині 20-х років ХХ ст. нової науки біогеохемії;
- 4) створення нової науки — радіогеології;
- 5) створення вчення про ноосферу.

Чільне місце посідають також праці, присвячені освіті, організації науки та освіти, історії науки. Наукову спадщину В. Вернадського становлять понад 400 опублікованих праць. Деякі з них вийшли друком через багато років по його смерті. Ще майже сто праць зберігається у рукописних фондах. Окрім того, вчений залишив у спадок нащадкам щоденники, бібліографічні записи, офіційні та приватні листи, в яких він торкається різних наукових проблем.

Напередодні відзначення ювілею вченого у серії „Вибрані наукові праці академіка В. І. Вернадського“ вийшов друком 5-й т. „Мінералогічна спадщина Володимира Івановича Вернадського“ (Київ, 2012).

Володимир Вернадський. 1910 р.

⁵ Владимир Иванович Вернадский // Материалы к библиографии (альманах „Прометей“).— Москва, 1998.— Т. 15.— С. 265.

⁶ Патон Б. В. Вступне слово // Вісник НАН України.— 2013.— № 3.— С. 5—7; Загородній А. Г., Волков С. В., Онищенко О. С., Шестопапов В. М. В. І. Вернадський — вчений, мислитель, організатор науки // Там само.— С. 8—37; Онищенко О. С., Смолій В. А., Дубровіна Л. А. В. І. Вернадський і Україна // Там само.— С. 97—170; Онопрієнко В. І. Динаміка зростання дослідницьких інтересів В. І. Вернадського // Там само.— С. 67—77; Павлишин В. І. Академік В. І. Вернадський у Києві: науково-організаційна діяльність в галузі мінералогії та суміжних наук // Там само.— С. 78—87.

⁷ Вернадський В. І. Наукова думка, як планетне явище. Вибрані праці / Переклад М. І. Кратко.— К., 2005.— С. 107.

В. Вернадський був людиною творчою, цілком відданою науці. Свої роздуми та ідеї, над якими працював, він фіксував у щоденнику. Але найповніше його особистість розкривається у листуванні (приватному та офіційному). У листах видно, як змінюються наукові, політичні, громадські погляди вченого, як він еволюціонує, як уболює за науку та її майбутнє, переймається варварською експлуатацією природних ресурсів.

В архіві В. Вернадського зберігається понад 2000 кореспонденцій, серед його кореспондентів відомі вчені і діячі культури того часу — М. Андрусов, О. Архангельський, О. Богомолів, О. Виноградов, Ю. Вульф, В. Гольдшмідт, В. Докучаєв, Д. Григор'єв, І. Губкін, М. Драгоманов, М. Жуковський, О. Карпінський, В. Короленко, А. Лакруа, Ю. Левінсон-Лейнг, М. Складовська-Кюри, В. Обручев, К. Тимирязєв, Є. Федоров, П. Флоренський тощо.

У шостому розділі 5-го тому Вибраних праць В. Вернадського зібрані цитати листувань (> 380), які поділені за основними проблемами. Найбільша кількість припадає на проблеми геологічної галузі — понад 200 цитат. Виділено такі:

1. Про методологію пізнання, методи і методики досліджень — 86 цитат.
2. Про організацію науки і наукових досліджень — 63 цитати.
3. Про підготовку дисертацій, роботу з рукописами, видавничу справу — 19 цитат.
4. Про роботу з молоддю, вимоги до підготовки кадрів, вибори в академію — 12 цитат.
5. Про охорону земних надр і дбайливе ставлення до природи — 12 цитат.
6. Про ставлення влади до науки і науки до влади, про науковий патріотизм і націоналізм у науці — 22 цитати.

Найактивнішим було листування В. Вернадського з ученими, з якими його пов'язувала тісна праця у наукових та навчальних установах (В. Докучаєв, Б. Личков, О. Ферсман, Д. Григор'єв). З них найбільше листувань належить Б. Личкову (2 кн.) і О. Ферсману (1 кн.). Але, як не дивно, найбільше ідей та роздумів про роль і завдання науки викладено у листах до дружини вченого Наталії (5 кн.).

Звичайно, наведені в цитатах висловлювання видатного вченого сприймаються сьогодні порізно: деякі здаються наївними, а в деяких убачаємо такі ідеї, що випередили хід часу більш ніж на сторіччя. Зокрема, Борис Личков відзначає величезне багатство ідей вченого: „Ім, по-моєму, належить величезне майбутнє, але вони так випередили свій час, що їх зовсім мало хто розуміє. І, Ви Володимире Івановичу давно уже йдете на багато, багато років попереду Ваших сучасників. [...] Приємно це усвідомлювати, що 45 років назад

Ви так випередили думку свого часу, що її хід не догнав Вас до цих пір. Це теж саме, що й у випадку з Є. С. Федоровим і його школою, стосовно яких Ви так яскраво написали, що наука їх до цих пір не догнала також”⁸. У листуванні із Б. Личковим простежується туга Вернадського за Україною, Києвом, УАН: „Весь час багато думав і про Вас і про Київ“; „І дорогий мені Київ і київські учені центри весь час мені близькі“; „Жахливо хочу потрапити до Києва !. Мені дорога всіляка вісточка про наукову роботу в Києві та в Україні“⁹.

Відзначимо також, що В. Вернадський був далекоглядним організатором науки, прозорливим аналітиком, пророком атомного віку, оптимістом у поглядах на майбутнє людства. Саме глибинне осмислення речовинних дисциплін, напрацювання фундаментальних принципів взаємодії людини і каменю, суспільства і природи призвели його до геніального відкриття — вчення про біосферу та ноосферу.

У статті „Несколько слов о ноосфере“ (1944) вчений пише: „Ноосфера є новим геологічним явищем на нашій планеті. У ній людина вперше стає величезною геологічною силою. Вона може і повинна своєю працею і розумом перебудувати область свого життя, перебудувати докорінно порівняно з тим, що було раніше. Перед нею відкриваються дедалі ширші можливості [...] Ми можемо дивитися у наше майбутнє впевнено. Воно в наших руках. Ми його не випустимо“¹⁰.

Важливо також відзначити передбачення В. Вернадським

шляхів досліджень і вирішення численних проблем охорони природи, особливо пов'язаних із відкриттям енергії радіоактивності. Зокрема пророчими були його застереження щодо атомної енергії. Адже незабаром настане час, коли людина отримає атомну енергію — таке джерело сили, яке дасть їй можливість будувати своє життя, як вона того забажає. Але виникає запитання: чи зуміє людина використати цю силу, спрямувати її на добро, а не на самознищення? Далі він підкреслює, що вчені не мають запліщувати очей на можливі наслідки їхньої наукової роботи, вони повинні бути відповідальними за наслідки своїх відкриттів. В. Вернадський застерігав людство від можливості самознищення. На жаль, ці пророчі слова не були почуті. Сотні тисяч японців заплатили своїми життями за експерименти з атомною зброєю і щонайменше десятки тисяч українців за експерименти з „мирним атомом“.

Більша частина наукових здобутків В. Вернадського не втратила свого значення. Вони знайшли продовження й розвиток у відповідних наукових напрямках досліджень і установах, започаткованих у багатьох наукових центрах колишнього СРСР, зо-

Володимир Вернадський з дружиною Наталією. 1911 р.

⁸ Переписка В. И. Вернадского с Б. Л. Личковым.— Москва, 1979.

⁹ Там само.— С. 30—31, 35.

¹⁰ Вернадський В. І. Кілька слів про ноосферу. Вибрані праці / Переклад М. І. Кратко.— К., 2005.— С. 273, 275.

крема, в Україні. Водночас чимало ідей з наукового його доробку ще не впроваджені і не розвинені.

Донині актуальні слова О. Фермана: „Десятиліттями, цілими сторіччями, будуть вивчатися та поглиблюватися його геніальні ідеї, а в працях його — відкриватися нові сторінки, які слугуватимуть джерелом нових пошуків; багатьом дослідникам доведеться вчитися його гострої, наполегливої і відкарбованої, завжди геніальної, але важко зрозумілої творчої думки; молодим же поколінням він завжди буде слугувати вчителем у науці та яскравим зразком плідно прожитого життя”¹¹. „З 1900 по 1911 рр. міцніла наукова сім'я навколо нього. Одні з його учнів дуже швидко починали нове наукове життя, створюючи нові школи, як Л. Л. Іванов (Дніпропетровськ), О. О. Твалчрелидзе (Тбілісі), П. П. Пилипенко (Томськ), С. П. Попов; інші відхо-

дили в інші центри нашої країни — в Петербург, Варшаву, Єкатеринбург і навіть Львів. „Школа Вернадського“ стала не гаслом, а справжнім центром наукової думки і великі люди — професори і академіки — виростали навколо нього, завжди надихнені життєвими соками його живих ідей”¹².

Академік Вернадський був і залишається геніальним ученим, енциклопедистом і мислителем, внесок якого у розвиток науки важко переоцінити. Вивчення його наукової спадщини досі актуальне, в тому числі і для розв'язання багатьох сучасних українських проблем, включаючи політичні. Тому й зацікавлення науковою спадщиною В. Вернадського в Україні, як і в усьому світі, не слабшає, а зростає.

Орест МАТКОВСЬКИЙ

ВОЛОДИМИР ЛЕВИЦЬКИЙ — ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МАТЕМАТИК І ПРОСВІТНИК РІДНОЇ ЗЕМЛІ

31 грудня 2012 р. минуло 140 років від народження видатного українського математика Володимира Левицького, чие життя і творчість були пов'язані з Галичиною, з Науковим товариством ім. Шевченка.

Володимир Левицький прожив довге та змістовне життя, впродовж якого невтомно і щиро трудився на ниві української науки та освіти. Працюючи в Галичині, він уперше піднімав небосхил математичної культури на українському ґрунті. Був автором першої наукової статті з математики українською мовою, незмінним редактором першого україномовного наукового часопису з природничих наук, першим підготував і опублікував матеріяли до української термінології з математики, фізики та хемії, серед перших був автором українських підручників з математики та фізики для середніх шкіл, фундатором Товариства наукових викладів імені Петра Могили, а також фундатором і викладачем вищої математики Українського таємного університету у Львові.

Народився В. Левицький 31 грудня 1872 р. у Тернополі в сім'ї службовця; дід і прадід були священниками. Навчався у гімназіях у Золочеві, Тернополі та Львові, де 1890 р. склав іспит зрілості.

З 1890 по 1894 р. В. Левицький навчався на філософському факультеті Львівського університету, де слухав лекції з математики та фізики професорів Ю. Пузини, О. Фабіана, Б. Радзишевського.

Провідним математиком університету на той час був Юзеф Пузина (1856—1919),— відомий вчений у галузі аналітичних функцій. Науковець вперше читав у Львові спеціальні математичні курси, заснував математичний семінар, до роботи в якому залучав і студентів, пропонуючи їм нову літературу та різні теми для наукової роботи. Під керівництвом Ю. Пузини ще в університеті В. Левицький написав свою першу наукову працю „Про симетричні вираження з вартостей функції mod-m“, яку опублікував спочатку польською¹, а згодом українською мовою (у перекладі П. Огоновського)². Це була перша в історії фахова стаття з математики, надрукована українською мовою.

11 травня 1893 р. відбулися Загальні збори НТШ, на яких було утворено Математично-природописно-лікарську секцію Товариства, директором якої обрано біолога Івана Верхратського. До складу секції увійшло 54 особи, серед них троє математиків: Петро Огоновський, Володимир Левицький і Клим Глібовицький.

Уже на п'ятому засіданні секції молодому випускникові університету В. Левицькому було доручено укласти українську фізичну та математичну термінологію.

Після закінчення університету у вересні 1894 р. В. Левицький отримав місце помічника вчителя математики в українській Академічній гімназії у Львові. У травні 1895 р. він склав учительський іспит з фізики і математики та отримав повну

¹¹ Ферман А. Е. Жизненный путь академика Владимира Ивановича Вернадского (1863—1945) // Записки Всесоюз. минерал. об-ва.— 1946.— Сер. 2.— Ч. 75.— Вып. 1.— С. 5.

¹² Там само.— С. 22.

¹ Lewicki W. O wyrażeniach symetrycznych z wartosci funkcji mod-m // Prace mat.-fiz.— 1894.— Т. 6.— S. 5—19.

² Левицький В. Про симетричні вираження з вартостей функції mod-m // Записки Наукового товариства ім. Шевченка (далі — Записки НТШ).— Львів, 1894.— Т. IV.— С. 124—139.